

RODNA GRUDA

INFORMATIVNI PRIROČNIK ZA JUGOSLOVANE ZAPOSLENE V TUJINI

IZDAJA SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, CANKARJEVA 1/II

VSEBINA:

ZAPOSLOTITVE NAŠIH
DRŽAVLJANOV
V TUJINI, VŠTEVNE
ZA JUGOSLOVANSKO
POKOJNINO
ZAPOSLOVANJE
V FRANCIJI

5

DECEMBER 1965

ZAPOSLOTITVE NAŠIH DRŽAVLJANOV V TUJINI, VŠTEVNE ZA JUGOSLOVANSKO POKOJNINO

Nova jugoslovanska temeljna zakona o pokojninskem in o invalidskem zavarovanju, ki sta v veljavi od 1. januarja 1965 dalje, urejata vštevanje zaposlitev naših državljanov v tujini za jugoslovansko pokojninsko in invalidsko zavarovanje nekoliko drugače kot zakona iz leta 1957 oziroma 1958.

Po novi ureditvi so naši državljanji, ki delajo na podlagi delovne pogodbe, sklenjene v tujini, zavarovani praviloma pri nosilcu socialnega zavarovanja v tisti državi, kjer so zaposleni. Le v primeru, da v tuji državi niso obvezno zavarovani, bodisi zaradi tega, ker takšno zavarovanje v tisti državi še ni vpeljano, bodisi da so naši državljanji izvzeti iz socialnega zavarovanja tuje države, se zavarujejo naši državljanji po jugoslovanskih predpisih. Pri tem je pogoj, da jim je zaposlitev v tujini odobril pristojni jugoslovanski organ (druga točka drugega odstavka 21. člena novega temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, Ur. l. SFRJ št. 51/64, v nadaljnjem kratko: TZPZ). Po navodilu o postopku pri zaposlovanju v tujini je ta organ pristojni jugoslovanski zavod za zaposlovanje delavcev (Ur. l. SFRJ št. 42/63 in št. 7/65).

Tudi tisti jugoslovanski državljanji, ki so zaposleni v drugih državah pri jugoslovanskih diplomatskih in konzularnih predstavništvi ali v osebni službi ju-

goslovanskih državljanov, ki uživajo diplomatsko imuniteto (npr. šoferji, gospodinjske pomočnice, kuharice, točaji, sobarice itd.), so praviloma socialno zavarovani v Jugoslaviji, razen če ni z meddržavno pogodbo (konvencijo) o socialnem zavarovanju ali s kakim drugim meddržavnim sporazumom med Jugoslavijo in tisto državo določeno, da so socialno zavarovani v tisti državi.

Vštevnost zaposlitev v tujini za jugoslovansko pokojninsko dobo in invalidsko zavarovanje bomo obravnavali ločeno po državah, s katerimi ima Jugoslavija sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ter po državah, s katerimi ima sklenjene drugačne meddržavne sporazume, končno pa v vseh drugih primerih, ko ne obstoja noben meddržavni sporazum.

Konvencije o socialnem zavarovanju

Zaradi varstva pridobljenih in pričakovanih pravic iz socialnega zavarovanja naših državljanov v tujini je sklenila in ratificirala Jugoslavija vrsto konvencij o vzajemnosti v socialnem zavarovanju z različnimi evropskimi državami. Bistvo teh konvencij je v naslednjem:

1. zavarovanci ene države-pogodbenice so glede pravic iz socialnega zavarovanja izenačeni z zavarovanci druge države-pogodbenice;

2. obdobja zavarovanja in z njimi izenačena obdobja, ki so dopolnjena v socialnem zavarovanju obeh držav-pogodbenic, se seštevajo in so glede pravic, ki izhajajo iz ustrezne konvencije, popolnoma enakovredna. Upoštevajo se lahko tista obdobja, ki jih kot taka šteje zakonodaja o socialnem zavarovanju ustrezne države-pogodbenice, vendar se posamezna obdobja med seboj ne smejo pokrivati;

3. pravica do starostne, invalidske in družinske pokojnine se presoja v vsaki državi-pogodbenici po njenih predpisih;

4. vsaka država-pogodbenica izplačuje v breme svojega socialnega zavarovanja del pokojnine v sorazmerju med obdobji, dopolnjenimi v tej državi, in vsoto obdobji, dopolnjenih v obeh državah-pogodbenicah (t. i. alikvotni del);

5. jugoslovanska pokojnina in tuja renta zaradi nesreče pri delu se ne izključujeta in lahko zavarovanec prejema poleg domače pokojnine še eno ali več tujih rent zaradi nesreče pri delu;

6. pokojnine in invalidnine (rente) se brez omejitev izplačujejo v drugo državo-pogodbenico, v kateri ima uživalec svoje prebivališče (t. i. transfer dajatev);

7. listin za uveljavitev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ni treba posebej overjati;

8. roki za vložitev zahtevkov in pritožb iz socialnega zavarovanja so varovani, če so pravočasno vloženi pri organu socialnega zavarovanja, pristojnem za prebivališče zavarovanca.

Za jugoslovansko pokojninsko in invalidsko zavarovanje se vštevajo zaposlitve v državah, s katerimi ima Jugoslavija sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, samo v primeru, če so vštene po predpisih tiste države, torej načeloma samo obdobja po-

kojninskega in invalidskega zavarovanja. Obdobja, ko jugoslovanski državljani, zaposlen v tujini, ni bil pokojninsko in invalidsko zavarovan, kakor tudi obdobja, ko je bil jugoslovanski državljani zaposlen v tujini pred uvedbo pokojninskega oziroma invalidskega zavarovanja v tuji državi, se upoštevajo za jugoslovansko pokojnino le ob posebnih pogojih oziroma proti naknadnemu vplačilu ustreznih prispevkov, o čemer govorimo pozneje.

Za štetje obdobja zaposlitve v tujini po konvencijah o socialnem zavarovanju ni potrebno, da bi bil zavarovanec jugoslovanski državljani v tistih obdobjih, pač pa mora biti jugoslovanski državljani takrat, ko uveljavlja ustrezno pravico iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Jugoslavija je do konca leta 1964 sklenila konvencije o socialnem zavarovanju z enajstimi evropskimi državami, in sicer v naslednjem zaporedju:

1. s Francijo z veljavnostjo od 1. aprila 1951;
2. z Luksemburgom z veljavnostjo od 1. junija 1956;
3. z Belgijo z veljavnostjo od 1. oktobra 1956;
4. s Holandijo z veljavnostjo od 1. aprila 1957;
5. s Češkoslovaško z veljavnostjo od 1. decembra 1957;
6. z Madžarsko z veljavnostjo od 1. julija 1958;
7. z Bolgarijo z veljavnostjo od 1. septembra 1958;
8. z Veliko Britanijo z veljavnostjo od 1. septembra 1958;
9. s Poljsko z veljavnostjo od 1. januarja 1959;
10. z Italijo z veljavnostjo od 1. januarja 1961;
11. s Švico z veljavnostjo od 1. marca 1964.

V marcu 1965 je bila parafirana konvencija o socialnem zavarovanju z Avstrijo, ki pa še ni ratificirana. Pričakujemo pa, da bo začela veljati v najkrajšem času.

S tremi državami, to je z Zvezno republiko Nemčijo, z Madžarsko in z Bolgarijo, je sklenila Jugoslavija tudi posebne meddržavne pogodbe oziroma sporazume, v katerih se ureja priznanje obdobja, ki so jih prebili jugoslovanski državljani v pokojninskem in invalidskem zavarovanju v navedenih treh državah.

Prostovoljno podaljšanje pokojninskega zavarovanja in dokup zaposlitev v tujini

1. Novi TZPZ predvideva možnost prostovoljnega podaljšanja pokojninskega zavarovanja za zavarovance, ki so bili v Jugoslaviji obvezno pokojninsko zavarovani, pa so se potem zaposlili v tujini pri mednarodnih ali podobnih organizacijah, oziroma pri tujem zasebnem delodajalcu — kolikor so imeli za takšno zaposlitev napotilo pristojnega jugoslovanskega organa — in v tem času niso obvezno zavarovani pri jugoslovanskem nosilcu socialnega zavarovanja, Jugoslavija pa s tisto državo nima sklenjene konvencije o socialnem zavarovanju.

S plačilom ustreznega prispevka za pokojninsko oziroma invalidsko zavarovanje si taki zavarovanci podaljšajo jugoslovansko zavarovanje tudi za čas za-

poslitve v tujini. Pripomniti pa je, da je možno takšno prostovoljno nadaljevanje pokojninskega zavarovanja le od pričetka uporabe novega TZPZ, to je od 1. januarja 1965 dalje (3. točka 1. odstavka 130. člena TZPZ).

2. Po drugi strani predvideva TZPZ tudi možnost dokupa zaposlitve v tujini pri delodajalcih pred 1. januarjem 1965, za katere jugoslovanski državljani poprej ni dobil napotila pristojnega jugoslovanskega organa, ali pa je dobil odobritev za to zaposlitev šele naknadno po vrnitvi v Jugoslavijo; take zaposlitve se štejejo zavarovancu za jugoslovansko pokojnino, kolikor je za ta obdobja plačan ustrezen prispevek jugoslovanskemu socialnemu zavarovanju (1. točka 137. člena TZPZ).

Po prejšnjih predpisih o jugoslovanskem pokojninskem zavarovanju (3. odstavek 47. člena pokojninskega zakona v novelirani redakciji, Ur. l. FLRJ št. 53/62) je namreč jugoslovanski državljani, ki je dobil naknadno napotilo pristojnega jugoslovanskega organa za zaposlitev v tujini, lahko plačal ustrezni prispevek za socialno zavarovanje v Jugoslaviji tudi za tisti čas, ki ga je prebil v tujini, preden je dobil napotilo pristojnega jugoslovanskega organa za takšno zaposlitev. Zakon je šel celo tako daleč, da je dopustil naknaden dokup let, prebitih v zaposlitvah v tujini, tudi še potem, ko se je zavarovanec že vrnil iz tujine domov in je naknadno dobil za svoje zaposlitve v tujini odobritev pristojnega jugoslovanskega organa (4. odstavek 47. člena pokojninskega zakona, Ur. l. FLRJ št. 53/62).

Veljavnost napotila pristojnega jugoslovanskega organa v teh zadevah ima samo napotilo za odhod v tujino zaradičasne zaposlitve, ki ga izda pristojni zavod za zaposlovanje delavcev na podlagi napotila o postopku pri zaposlovanju v tujini (Ur. l. SFRJ št. 42/63). Jugoslovanski državljani, ki so bili na dan uveljavitve omenjenega navodila, to je na dan 31. oktobra 1963, zaposleni v tujini, imajo še tri leta po tem datumu čas, prilagoditi svoj položaj temu navodilu in dokupiti leta zaposlitve v tujini (glej dopolnitve cit. navodila v Ur. l. SFRJ št. 7/65). Prošnjo za prilagoditev morajo ti zavarovanci vložiti prek jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v tisti državi, v kateri je bil zavarovanec zaposlen; isto velja seveda tudi za tiste jugoslovanske državljane, ki so se vrnil iz tujine že pred 31. oktobrom 1963. O prošnji za prilagoditev položaja teh zavarovancev odloči republiški zavod za zaposlovanje delavcev po predhodnem mnenju republiškega zavoda za socialno zavarovanje (10. in 11. točka cit. navodila).

Čim uredi tak zavarovanec svoj položaj pri pristojnem organu za zaposlovanje delavcev, mora vložiti pismeno prošnjo za vštetje zaposlitve, ki jih je prebil v tujini, pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje, na območju katerega je bil v Jugoslaviji nazadnje zaposlen, oziroma kje je bilo njegovo zadnje prebivališče v Jugoslaviji. Na podlagi vložene prošnje odloči republiški zavod za socialno zavarovanje o tem, katere zaposlitve v tujini prizna, kolikšen prispevek mora plačati zavarovanec in v katerem roku. Velja seveda načelo, da se prizna tolikšno obdobje

je tujih zaposlitev, za kolikor je plačan prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Po sklepu o vštevanju časa, ki so ga prebili jugoslovanski državljani v delovnem razmerju v tujini (Ur. l. SFRJ št. 63), se obračunava prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje po stopnji 18 0/0 (11 0/0 za pokojninsko in 7 0/0 za invalidsko zavarovanje) od osnov iz 216. člena TZPZ, ustrežajočih skupni priznani pokojninski dobi in kvalifikaciji prosilca.

Dr. Lev Svetek

ZAPOSOLOVANJE V FRANCIJI

Pred nedavnim je Nacionalni urad za imigracijo v Franciji izdal dva priročnika za jugoslovanske delavce, ki prihajajo tja na delo oziroma se tam začasno naseljujejo. Oba priročnika sta v srbohrvaškem jeziku, prinašata pa navodila o življenju v Franciji ter o vseh pravicah in dolžnostih naših državljanov. Že sam izid teh priročnikov kaže na to, da se med Jugoslavijo in Francijo razvijajo zelo pozitivni odnosi tudi na področju zaposlovanja naše delovne sile. Obe deželi sta prav gotovo zainteresirani na tem, da naši delavci kar najbolje uveljavljajo svoje pravice in da imajo urejene odnose tako z deželo od koder prihajajo, kot z deželo, kjer se zaposlujejo.

Zaradi skopo odmerjenega prostora ne moremo omenjenega priročnika ponatisniti v celoti, zato vas seznanjamo le z nekaj bistvenimi odstavki.

Bivanje v Franciji

Najprej se morate seznaniti s pogoji, v katerih boste v Franciji živeli. Potni list z vizo vam še ne zagotavlja, da v Franciji lahko prebivate in se zaposlite. Za to je potrebno še posebno dovoljenje za bivanje. Po tem, ko ste na reden način prišli v Francijo, se morate v roku 8 dni javiti prefekturi departmaja z dopisnico, ki vam jo je dal Francoski imigracijski urad predno ste odšli iz Jugoslavije. Dopisnico morata pred tem izpolniti delavec in delodajalec.

Po prejemu dopisnice vam bo prefektura izdala prvo dovoljenje za bivanje in vam ga poslala preko komisariata policije, ali preko občine, kjer ste nastanjeni. Ta dopisnica je še posebno važna. Skrbno jo čuvajte do prihoda k delodajalcu, ker je nujno potrebna pri nabavi dovoljenja za bivanje ne da bi pri tem imeli kake težave.

Znanih je več vrst »dovoljenj za bivanje«: dovoljenje za začasno bivanje (carte de résident temporaire), dovoljenje za stalno bivanje (carte de résident ordinaire) in posebno dovoljenje za bivanje (carte de résident privilégié).

Delovni pogoji v Franciji

Delovna pogodba, potrjena od Francoskega ministrstva za delo, ki vam jo je izročil Nacionalni urad za imigracijo preko francoskega dela Stalne francosko-jugoslovanske mešane komisije, vam bo služila kot dovoljenje za delo ves čas vaše zaposlitve pri deloda-

jalcu, ki je pogodbo podpisal. V pogledu dela bo vse urejeno od dneva vašega prihoda k delodajalcu in ves čas trajanje pogodbe, ki jo je delodajalec sklenil v vašo korist in brez vaših stroškov. V primeru, da bi menjali delodajalca pred potekom pogodbe, le-ta preneha veljati, vi pa morate takoj predložiti prošnjo za novo delovno dovoljenje. V vseh primerih pa morate zahtevati novo »dovoljenje za delo« mesec dni pred iztekom delovne pogodbe.

Dovoljenja za delo so lahko različna

— začasno dovoljenje za delo (carte temporaire), stalno dovoljenje z omejeno veljavnostjo (carte ordinaire a validité limitée), dovoljenje s trajno veljavnostjo (carta ordinaire a validité permanente) in stalno dovoljenje za vse stroke (carte permanente pour toutes professions salariées).

Ali so v Franciji za tujce posebni delovni pogoji?

V Franciji so tuji delavci popolnoma izenačeni z domačimi. Plačo vam obračunavajo po isti osnovi kot francoskim delavcem, iste pogoje pa boste imeli tudi glede higiensko-tehnične zaščite na delu.

Če pride glede plač in delovnih pogojev do nesporazumov z delodajalcem in če ste zaposleni v kaki nekmetijski stroki, se lahko obrnete »Pokrajinski upravi za delo in zaposlovanje«. Če pa ste zaposleni v kmetijstvu, potem se lahko obrnete »Inšpektorju za socialne predpise v kmetijstvu« v glavnem mestu departmaja.

Ko iščete delo, se obrnite, ne glede na stroko, krajevnemu oddelku »Pokrajinske uprave za delo in zaposlovanje«. V primeru brezposelnosti lahko dobivate nadomestilo v istih pogojih kot francoski delavci v vsem času trajanja dovoljenja za delo ali delovne pogodbe.

»V primeru da nek francoski delodajalec ne izpolnjuje dogovora o zaposlitvi, ki ga je podpisal v okviru tega sporazuma, preskrbi Nacionalni urad za imigracijo delavcem stanovanje in nosi stroške prevoza do novega delovnega mesta.

V primeru prekinitve pogodbe o zaposlitvi pred potekom roka neodvisno od delavca, morajo francoski zavodi za delo posredovati pri iskanju nove zaposlitve, ki mora odgovarjati njegovim strokovnim sposobnostim, novi pogoji pa morajo biti podobni pogojem iz prve pogodbe«. (9. člen sporazuma med Socialistično republiko Jugoslavijo in Republiko Francijo o ureditvi zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v Franciji, sklenjenega 25. januarja 1965).

Bivanje družine članov in prenos plač

Če imate urejene pogoje v pogledu »bivanja« in »dela«, ter če imate dovolj veliko stanovanje, lahko pride k vam tudi družina. Vsa potrebna dovoljenja

boste dobili po posebnem postopku, o katerem vas bo podrobneje obvestil delodajalec ali pa občina. Vaše prihranke lahko svobodno pošiljate v domovino do najvišje meje celotnega zaslužka. S tem namenom se lahko obrnete na najbližjo banko ali pošto, ki sta za to pooblašteni. Na vsak plačilni list, ki ga morate imeti s seboj, vam bo banka oziroma pošta vtisnila pečat, tako da ga lahko uporabite samo za eno pošiljanje.

Socialno zavarovanje in jugoslovanski delavci

Socialno zavarovanje je obvezno in v enakih pogojih kot za francoske delavce. Dobili boste posebno izkaznico, ki jo morate skrbno hraniti, saj jo boste potrebovali kasneje ob plačilu dajatev. Prav tako morate hraniti plačilne liste, ki jih boste dobili od delodajalca, ker jih bodo zahtevali pri plačevanju dajatev.

Ko se vpisujete, morate v roku 8 dni od dneva, ko začne veljati vaša delovna pogodba, Glavni blagajni socialnega zavarovanja (Caisse primaire de Sécurité sociale) priložiti tudi posebno izjavo o zaposlitvi. To izjavo mora podpisati vaš delodajalec na posebnem obrazcu, ki ga je izdala Glavna blagajna socialnega zavarovanja.

Čeprav je to delodajalčeva dolžnost, pa v primeru, da on tega ne stori, lahko namesto njega izpolnite obrazec vi.

Če delate v rudniku, boste, kot tudi francoski rudarji, uživali posebne ugodnosti. Včlaniti se boste morali v »Rudarsko zavarovanje« (Société de Secours Minière).

Kmetijski delavci. Če ste zaposleni v kmetijstvu ali v gozdarstvu, se morate obvezno zavarovati pri Kmetijskem socialnem zavarovanju, kot tudi francoski kmetijski delavci. To socialno zavarovanje vodi »Blagajna društva za vzajemno zavarovanje v kmetijstvu« (Caisse de Mutualité Sociale Agricole).

Izjavo o zaposlitvi morate takoj nasloviti na odelek »Socialnega zavarovanja«, ki je pristojen za vaš kraj dela, pri njem pa tudi zahtevate potrebne obrazce.

Čas zavarovanja in delovni čas, ki sta potrebna za doseg prave do dajatev se malenkostno razlikujeta od časa, ki je predviden za delavce v nekmetijskih dejavnostih.

Pravice jugoslovanskih delavcev iz socialnega zavarovanja. Jugoslovanski delavci se obravnavajo po Konvenciji o socialnem zavarovanju, ki je bila sklenjena med Francijo in Jugoslavijo dne 5. januarja 1950. Na osnovi te konvencije se obdobja zavarovanja v Jugoslaviji ali v Franciji enakovredno upoštevajo pri določevanju pravic iz zavarovanja. Francosko zavarovanje nudi iste pravice iz socialnega zavarovanja jugoslovanskim kot francoskim delavcem in njihovim družinam, ki z njimi prebivajo v Franciji, ali pa ostanejo v domovini.

Jugoslovanski delavci imajo po francoskem socialnem zavarovanju pravico do nadomestila stroškov za zdravljenje itd., torej zavarovanje za primer bolezni

in materinstva, do dajatev v primeru smrti, invalidsko zavarovanje, starostno zavarovanje, ob nesrečah, na delu in zaradi raznih poklicnih bolezni, pravico do pokojnin in posebnih dodatkov ostarelim delavcem. Jugoslovanski delavci so upravičeni tudi do vseh dajatev za vzdrževanje družine in do njenega zdravstvenega varstva, če le-ta živi z njimi v Franciji, ali pa ostane v domovini. Zdravstveno varstvo je zagotovljeno tudi delavcem, ki se med zdravljenjem vrnejo v domovino, ali če zbolijo med dopustom v domovini.

Plačani dopusti. Jugoslovanski delavci, zaposleni v Franciji, imajo pravico do enakega plačanega dopusta kot francoski delavci zaposleni v istem podjetju. V nobenem primeru pa ta dopust ne sme biti manjši od 18 delovnih dni na leto, oziroma od enega in pol delovnega dneva na mesec. V nekaterih gospodarskih sektorjih kot npr. v gradbeništvu in v nekaterih velikih podjetjih znaša plačan dopust 24 dni, oziroma štiri tedne. Če želite v tem času potovati, imate pravico do 30 % popusta na francoskih železnicah.

Napredovanje delavcev. Če izpolnjujete vse obveze iz delovne pogodbe, se lahko vpišete v »Center za hitro strokovno izpopolnjevanje«. Delavci brez kvalifikacij si tako lahko hitro pridobijo strokovno kvalifikacijo. Možni so tudi posebni tečaji za kvalificiranje delavce, ki bi se hoteli strokovno izpopolniti, da bi si pridobili možnost postati delovodje. V prostem času pa lahko jugoslovanski delavci sodelujejo pri vseh kulturnih in športnih manifestacijah v Franciji. V nekaterih podjetjih imajo športna društva. Obiskujejo lahko tudi različne prireditve (gledališča, folklorne predstave itd.).

Koristna obvestila

Naslovi ustanov, kamor se lahko obrnete ZA PODALŽSANJE DOVOLJENJA ZA BIVANJE:

— V departmaju Seine, na Uradu za tujce pri prefekturi policije (Service des Etrangères — Prefecture de Police), rue Lutèce, Paris, IV°, metro: Cité.

— V drugih departmajih pa Komisariatu policije (Commissariat de Police) ali na občini (Mairie) mesta, kjer prebivate.

V primeru da izgubite dovoljenje za bivanje, morate takoj obvestiti Komisariat policije ali občino.

Ob koncu »Praktičnega priročnika za jugoslovanske delavce, ki se zaposlujejo v Franciji« je še naslednje obvestilo: »Opozarjamo vas na razne posameznike ali privatne posredovalnice sumljivega značaja, ki bi vam ponudili svoje usluge pri raznih administrativnih formalnostih kot podaljšanje dovoljenja za bivanje ali delovnega dovoljenja.

Vse te formalnosti so popolnoma brezplačne in nihče nima pravice zahtevati kakršnokoli nagrado za opravljanje svojih dolžnosti. Nikak posrednik (advokat, poslovni človek ali kdo drug) vas ne more zastopati v vaši odsotnosti.«

